

Világ proletárjai egyesültek!

VÖRÖS UJSÁG

КРАСНАЯ ГАЗЕТА

Kiadja az O. K. P. Magyar Agitációs és Propaganda Osztályának Szibériai Területi Irodája

II. évfolyam. Omszk, 1921. április 22. Megjelenik hetenként egyszer. 10 szavú

Válságban-e a forradalom?

Az októberi forradalomnak nincs valószínűsége és valószínűsége az a tény, hogy a nagyhatalmi nagyhatalmi minden indoklását utólag el tud hatolni a föld legészékén em-berként peritárta is. Elinára által-merően. Ennek a mi Néporunknak a Tűke és Munka háborújának eredménye minden válságot kizárban meg van hátrazva. Megszűnt a ter-velés erős fejlettség, mely erős kö-kelet, vagyis magán a természet aca-kelet, világ az a lényeges, hogy nem egy háborúval válság hozza meg, hanem a jelenlegi. A nemzetközi forradalom feltehetően nem „kelet”. A Szovjetország forradalmi bel-politikájának visszavonulási politikái csak egy formán nem jelentik a forradalom válságát. A nemzetközi osztályok közötti szolidaritás alján le- a haragn, amelyben emelkedni a válság körül a háború, gazdasági a proletárvilágban is. A háború gazdasági válság, ma elcsúszs és re-szalmetés, mint látszik az a háború befejezése óta. Ez pedig ez-nya azt, hogy ugyanakkor a fura-dalmi válságot is befejezték. Ezen ellenkezőleg, a nemzetközi

OKTÓBER VISSZHANGJA SZEGEDEN

1917. NOVEMBER 8.—1918. MÁJUS 1.
SZEMELVÉNYEK A KORABELI LAPOKBÓL

Október: békeforradalom. Győzelmének egyik tényezője, hogy a vérzőn nyedik évébe lépett népek megelégtéltek „már a háborút a front mindkét oldalán. A hazai polgári lapok, köztük a szegediek is, elsősorban ezért köszöntik fönntartás nélkül, lelkesen, nemegyszer költői szavakkal. „Oroszország felől mintha már lo-bognának a szent oltárok...” „A fény ismét kezd áttörni a vérveres felhőkön...” „A világbéke hajnala dereng...” „Kelet felől már feltűnt a gyönyörűség jel...” „Keleten egészen földerül az ég...”

„A legreakciósabb szerkezetű államokban hirdették a leglelkesebb hangok az ellenséges népek forradalmának dicséretét — írta Juhász Gyula. — Mindkét rész-ről nyíltan azt hangoztatták, hogy szabadságharcot vívniak, és mind a két részről titokban a másik fél forradalmától várták a maguk helyzetének megváltoztatását, a megváltást magát. A tüzzel játszottak, amely a népek lelke mélyén égett, vulkánokon táncoltak, és egyszerre csak, egy márciusi napon föllobogott keleten nyíltan a régi világot megemészítő tűz, és kiárasztotta az ódon romokat pusztító, az új vi-lágot megtermékenyítő lánját a forradalmi vulkán, és ettől a naptól fogva új fejezet kezdődött, nem csupán e gyalázatos háború, de az emberi haladás dicsősé-ges történetében is!”

Ez a kettősség, a forradalom igenlésének ilyen számító értékelése, akarva-aká-ratlan belejátszik Október szegedi fogadtatásába is. Mégsem pusztán erről van szó.

Vannak tárgyiasabb, racionálisabb fogalmazású érvelések is. „Az egész embe-riség érdeke most — fejté ki az egyik szegedi publicista —, hogy Leninhez hű ma-radjon a siker.” A Délmagyarország vezércikkirója pedig valóra vált jóslatot ve-tett papírra: „Aligha tévedünk, amikor azt állítjuk, hogy a legnagyobb történelmi dátumok az utolsó három és fél év nagyon nevezetes eseményei után is attól a naptól fognak számíthatni, amelyen az orosz forradalom győzedelmeskedett.”

Ebben és jó néhány más elejtett szóban, mondatban az a fölismerés is benne rejlik, ami már túl mutat a háború befejezésén, az áhított békén. A társadalmi átalakulás, a demokrácia és a szocializmus történelmi szükségességének megérzése, megsejtése ez. Ide már nem mindenki tudta követni a forradalmat, s a törté-nelmi viszonyok, az ellenforradalmi hírverés meg a polgárháború újabb sötét fel-hői riasztóan is hatottak. Csak 1918 őszén, amikor a hazai forradalmi hullám meg-indult, majd még inkább 1919 emlékeztető tavaszán sikerkült fölragyogatni 1917 világtörténelmi fényű számait. Nem véletlen, hogy Szeged legkiválóbb írói, akik-nek nevét az Októbert visszhangzó írások fölött megtaláljuk, az élen állottak ak-kor is, amikor a világtörténelemben másodikként a Magyar Tanácsköztársaság tett heroikus kísérletet a forradalmi szocializmus valóra váltására.

Az alább következő szemelvényekhez hasonló két kiadványról tudunk. Az Országgyűlési Könyvtár és a Magyar Távirati Iroda a közelmúltban adta ki *A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a korabeli kapitalista sajtó tükrében* címmel a világlapokban 1917. november 9 és december 31 között megjelent főbb tudósításokat. Nagyon tanulságos ez a gyűjtemény, hiszen többnyire ellenséges hangú, a folyton a bolsevikok végét jósló közleményeket tartalmaz. Az antant, amelynek háborús céljaira különösen súlyos csapást mért a békeforradalom, minden áron Kerenszkijt szerette volna visszajuttatni a hatalomba.

A másik gyűjteményt a hazai lapokból válogatta össze *Így látták a kortársak* (1957) címmel Remete László. Benne a februári forradalomtól, 1917. március 17-től egy esztendőn át, 1918. március 15-ig közli a magyar újságok cikkeit, melyek az orosz forradalmi fejlődéssel foglalkoznak. Köztük néhány szegedi írás is van. A legjelentősebbeket innen sem nélkülözhattük.

PÉTER LASZLO

A távirati irodák tudósításai elé rótt első kommentárok híven tükrözik a hazai polgári közvélemény állásfoglalását a Nagy Októberi Szocialista Forradalommal kapcsolatban. A februári forradalomban, Kerenszkij békeígéretében csalódva kételkedéssel, mégis bizakodva néznek a munkások és katonák forradalma elé, melyet a Délmagyarország — békés jellegét, gyorsaságát félreértve — államcsínynek vél. Jellemző azonban, hogy érzi a pétervári változások világtörténelmi jelentőségét.

1

OROSZORSZÁGBAN GYŐZÖTT A MUNKÁS- ÉS KATONAFORRADALOM

A népszabadság megcsúfolása volt, amit Kerenszki és kormánya a demokrácia nevében cselekedtek. A cárizmusnál kegyetlenebb üldözésben volt részük a béke híveinek. A népjogok uralma helyett az erőszak és anarchia sebezte az orosz birodalom testét. A néphatalom, a felszabadult szent erők, amidőn a cárizmust megbuktatták, békét és jogot akartak a háború és szarnokság földjére ültetni. Kerenszki gőgösen és kegyetlenül rátaposott a demokrácia földjére, és diktátora akart lenni a népnek.

Őrök szégyene lett volna minden forradalomnak, amely a népszabadság megvalósítását tűzte ki célul, ha az ideiglenes kormány tovább kormányozhatta volna az országot a háború és jogtalanság jármában. Ezt a szegényfoltot a munkástanács forradalmi bizottsága kitörölte az orosz nép történelméből, és megmentette a demokráciának becsületét.

Az orosz forradalom csalódásai után nem tudjuk zavartalan érzésekkel fogadni a pétervári államcsíny híréit. A háború sok keserű meglepetéssel szolgált már az emberiségnek, és ez arra int bennünket, hogy a reménység szárnyán óvatosan emelkedjünk fel. De mégis, lehetetlen eltitkolni azt az érzésünket, hogy azok az események, amelyek most Oroszország földjén világot megrázó dübörgéssel végigszáguldanak, a békének nagyszerű ünnepét készítik elő. Oroszország felől, mintha már lobognának a szent oltárok, talán már imádkozhatunk.

Délmagyarország, 1917. november 9.

2

„EGYETLEN LÖVÉS SE DÖRDÜLJÖN EL TÖBBÉ! ÉLJEN A FEGYVERSZÜNET!”

Teljes egészében kezd már bontakozni az a hatalmas perspektíva, melyet az újabb orosz forradalmi események idéznek fel. Amilyen példátlan eddig a világtörténelemben, hogy egy százhetvenmillió lélekből álló nemzet belső életében a legmélyrehatóbb, korszakot letipró változások úgyszólván vérontás nélkül történhessenek, olyan példátlan következményeket ígér a közel jövőre ez a hihetetlen és méreteiben még el sem képzelhető forradalmi átalakulás. Megdőltek ennél látszólag az evolúció törvényei, és könnyen megdőlhethet ezután azok a teóriák is, amelyek a világ egyensúlyát az emberek túrelmi fokára alapozták.

Az orosz hadi forradalmi bizottság, amely Lenin és Trockij vezetése alatt áll, gyorsan jutva uralomra, gyorsan és edzett akarattal lát azoknak a céloknak megvalósításához, amelyeknek hirdetése hatalomra segítette. Békét és békét és békét és fegyverszünetet, de mindjárt! — ez a jelszavuk, és nem csodálható, ha e bűvös szavakra leomlik előttük minden akadály, és útközben hanyatlik meg minden ellenük mozgatott erő. „Álljanak meg a gyárak!” — kiáltja egy kormányzó hatalom a fáradt és sýnylódó munkások tömegéhez, hogy minden eszközzel megakadályozza az újabb téli háború keresztülvitelének lehetőségét.

Es amilyen őszintén küzd, olyan őszintén feltárja aggodalmait is: részint a központiak esetleges törekvését a helyzet kihasználására, részint pedig a biztosan meginduló arany-offenzívát az antant részéről. Félelem vagy meghunyászkodás nincs azonban szövegében. A felhívás azzal végződik, hogy „éljen a fegyverszünet!”, és ez a kiáltás túlharsogja az ágyúk szavát, túl az osztályuralom védekező gépfegyverkattogását; de túlharsogja a rengeteg birodalom minden határát is, hogy kiröpüljön mindenhová, ahol véres a föld és véres az ég alja, és érvényt szerezzen a milliók akaratának.

Délmagyarország, 1917. november 10.

Nagy vita zajlott Remete László és Vajda László között a Szegedi Napló következő vezércikkének szerzősége felől. Magam Vajdával valom, hogy írója nem a főszerkesztő Móra, hanem — minden valószínűség szerint — a Napló másik kiváló publicistája, az őszirózsás forradalom későbbi szegedi vezető alakja, Dettre János. Valószínűleg ő a szerzője a Békét remélünk című vezércikknek is, amelyből csak részletet közlünk itt. A Délmagyarországnak volt munkatársa, később, a forradalmak idején ugyancsak ismert közéleti szereplő, Herczeg István. A Szeged és Vidéke vezércikkeit ez időben többnyire felelős szerkesztő, Frank József írta. Juhász Gyula e napokban még a Moravcsik-klinikán várta gyógyulását, s csak 1918 tavaszán tudott újra tollat venni kezébe.

3

DETTRE JÁNOS

AZ OROSZ TENGER

Az orosz hadsereg elfogadta az új forradalmi kormány programját, fegyverszünetet és békét követel. A háború s a világtörténelem elérkezett ezzel az elhatározással új fejezetéhez, ahol végre meztelenül jelennek meg a küzdők szándékai, nem pedig a szövegek álöltözetében, kifestve s a bölcsesség parókájával fejükön. Az orosz forradalom nem jelentette azt a változást, amit a benne bízó, a forradalmak hívei, álmódoló vártak tőle. A jogtalan nép a forradalom győztes pillanatában nem ért bele az országkormányzás felelősségébe, s amit uralkodó nemzedékek évszázadokon keresztül adtak egymásnak örökül, az uralkodás parancsoló pózát, hősi méltóságát, nem sajátíthatták el a felszabadulás első, lázas mámorában. Kerenszki forradalma ezért lett folytatása a cári hatalomnak, befelé hajlíthatatlan despotizmus, vérengzés és elnyomás, be nem váltott ígéretek és lázító beszédek, kifelé összekovacsolása annak a szövetségnek, melynek meglazulását a cári hatalom legnagyobb bűnéről rótták föl. A világháború folyt tovább, a fronton nem a cár, de Kerenszki lelkesített, Lloyd George Kerenszki dicsőségét zengte, a vér, a reménytelenség s a szenvedések kilátástalansága tovább élt. Az orosz forradalom bukásában sem volt hűtlen a francia példához, letűnő és felbukkanó osztályok adják át egymásnak a hatalmat, s a lelépő hőst várja az orosz Bastille: a Péter Pál-erőd. A színpad változott, a cári hatalom sárga világítását főlváltotta a forradalom izzó pirosa, reglamás tábornokok helyett nehéz léptű kozákok léptek színre, a fojtott hangú beszélgetést durva káromlások követték, a cár helyett Kerenszki körül mozgott minden, de a darab, amit játszottak, ugyanaz volt.

Am az első szó, ami idehallik a munkások és katonák forradalmából, már új hang, friss reményeket keltő s bátor várakozásokat ébresztő. Ez a hang már nem tesz különbséget a hadban állók nemzetsége között, csak az az ellenség, aki háborúra uszít, akár angol gyáros, akár német junker, s mindenki barát, aki összefog a békéért. Az erfurti kiáltvány óta nem hangzott el ennyi magasatos, ennyi megrendítő erő, mint most abban a kiáltványban, melyben az új forradalom első szervezete szól a népeihez. Aljjanak meg a gyárak, hogy ne lehessen téli háború — ez a kivánság többé nem a kiirtandó lázadás uszító harci szava, de kormányprogram, s ami ennél is több, orosz program. Az orosz nép, amelyik csudálatos lendületében túrni volt kénytelen eddig a francia és angol hivatkozásokat, amikor a háború demokratizáló célját kellett bizonyítani, most világtörténelmet és epochet csináló módon ad példát arra, amire eddig csak ürügyül használták.

Repül a nehéz kő, s ki tudja, hol áll meg. Az események logikátlansága ránevelt bennünket arra, hogy szédítő események előtt se legyünk vakok, s a hallásunkat ne tompítsák el a világot dübörgető változások sem. A hitünk virága, amiből a véröntözés nem tudott gyümölcsöt érlelni, kinyílik újra, s várja az orosz felhők áldását. Az orosz proletártömeg megmozdult, s ennek a tömegnek ellene tud-e állni a hazug érveknek, gyűlölködő uszításoknak homoktöltése. Az orosz tenger megmozdult.

Szegedi Napló, 1917. november 10.

4

HERCZEG ISTVÁN

VILLÁMSUGÁR

röppent fel tegnap a gyászos éjszakába, amely enélkül a legszomorúbb lett volna és a legsötétebb az öldöklés poklának végtelenségében. Megbódult a lélek, és a szív ujjongva éledt újra, az elszálló hit és a haldokló remény ölelkezve tértek meg ismét, hogy balzsamát hozzák hűnyő erőnknek. „Győzött a szovjet!” — reszketette meg a táviró örökké bűgő, végtelenbe

vesző huzalát a hír, amely világok vérpárás harcára dobott rózsaszínű fátlyat. A munkások és katonák, a halál szürke regrutái, az élet nyomorgó rabszolgái és a munka zakatoló kedvű, lázongó robotosai lerúgták a bilincseket, szétfűjták a kiseszűek korrupcióját, sóvár hatalmát, és felszabadult sóhajukkal döntötték meg évszázadoknak az emberi aljasságokból összetákoltszolgafalankszát.

Győzött a szovjet! Istenem, hogy gomolygának a lekicsinyelt, meg nem értett árnyékok a való világra. A határtalan orosz puszták öntudatiannak vélt, székszáví, lehorgasztott fejű parasztjai kiegyenesednek. Csicsikov holt lelkei ébrednek, és Oroszország tényleg rohan előre, mint a sebes, utólerethetlen száguldasú trojka. A Nozdrevek, Szobákevcsek, Zolotuhák, Trahacsevszkijek remegve bújnak odúikba az eget, földet rázó vihar elől, és a Petruskák, Pávelek, Dimitrijek és Andrejek és Vaszilik sápadt, meggyötört alakjainak gigászi mérete bányaléggel bontogatták eszméik szárnyait; akik az éj leple alatt órákat boljongtak nedves fovenyben, durva tarlón és veszedelmeket rejtő erdőkön keresztül, hogy néhány pillanatig hallgathassák az ígét. Akik gyártelepek dúledező romjai között, tenyerükbe rejtett világosság mellett olvasták a propaganda halálos vétket foglaló tanait; akik a testet ölü munka után a pihe-nés idejét nem a zümmögő szamovár mellett lelték, hanem füstös földalatti helyiségek izgalomtól túlfűtött homályában.

Es itt vannak a Szasák, a Szonják, a Tatjánák, a Nilovák, a Natáliák is, akik nem szerettek ülni az erkélyeken; akiknek már nem kellett a do-re-mi-sol, és nem voltak kíváncsiak a kavatinákra. Akik szintén az eszméért küzdöttek, és villogó tekintetük szabadságért, jogért és az ember sorsáért lángolt. Akik lelket öntöttek a csüggedőbe, lefogták a tudejúk utolsó roncsát kiköhögőknek szeméit, és könnyáztatott zsebkendőjüket zsebkendőjük büszkén lengették a sáros országúton haladó száműzöttek után.

Es most megnyílnak a kripták, kavernák, ciszternák; az egész orosz ürge-birodalom emelkedik, hogy a boltozatok korhadt gerendáit, az elposhadt, szétmállott, napvilágtól elbódult mohos tetőzetet, a tehetetlenség elfoszlott, kivénhedt egész szővevényét a múltak bűnébe süllyesse. Jönnék Szibériából és a vadonokból, a földek méhéből és a hőmezők rejtett odúiból a milliók új géniusza, akik már annyiszor a halál arcába nevettek, akik már annyiszor megsemmisültek, hogy életük örök és végtelen. És most jönnek mindnyájan, és egymásra ismernek. Lelkükben a régi tűz, öklükben a régi erő dobog, és világot átérő hatalmak nyugodt tudatában harsogják: Először békét akarunk!

Délmagyarország, 1917. november 10.

5

BÉKÉT REMÉLÜNK

Sem az imák, sem a kongresszusok bölcsessége, sem a diplomaták mesterkedései, sem a parlamentek viharágyúit nem tudták Európa láthatáráról a háború vértől terhes felhőt elriasztani. A háború úgy elárasztotta a világot, mint a Föld őskorában valami tengerjárás. Ezt nem lehetett apró, kicirkalmazott csatornákkal lecsapolni. Ennek levezetéséhez, elapasztásához valami elemeltáris átalakulásra, valami kiszámíthatatlan erupcióna van szükség. Es most az egész világ úgy tekint Oroszország felé, mint ahogy süllyedő és keletkező szigetek, kitérő vulkánok felé szokott figyelni. Vajon Oroszország vajudásából megszületik-e majd a béke?

Az igazi, nagy forradalom eleven erejének nem szabad elfogynia avval, hogy uralomra jutott. Sőt energiájának maximumát az utána következő munkájának végzésében kell elérnie. Egy uralomra jutott forradalomnak kell hogy legyen valami akarni valója, de olyan, amit rögtön akar, és rögtön keresztül is vihet. Apró reformocskákkal és távoli ábrándokkal nem lehet felzgatott forradalmárokat kifizetni. Kerenszki forradalmának programja és ereje ki volt merítve akkor, amikor győzött és a cárizmust megbuktatta. Ami energiatartaléka még megmaradt, azt arra kellett fordítania, hogy uralmát megvédje. Az új orosz forradalom magához ragadta a kormányhatalmat, és az első siker hatalmas lendületével megerősödve azonnal munkába foghatja minden erejét, mert tudja, hogy mit akar: a békét.

A szovjetek kongresszusa békejavaslat-tervezetet fogadott el, amely szerint a forradalom új kormánya javasolni fogja minden hadviselő félnek, hogy tegyen azonnal lépéseket az annexió, vagyis idegen területek elulajdonítása és idegen nemzetiségek erőszakos bekebelezése, valamint kárpótálás nélküli béke érdekében. Háromhavi és azonnali fegyverszünetet akar az orosz forradalmi kormány kieszközölni, mert azt reméli, hogy ez elég idő ahhoz, hogy a tárgyalások kedvező eredményhez vezessenek.

Szegedi Napló, 1917. november 11.

6

AZ OROSZ ÜGY

Kerenszki vagy Lenin lesz-e győztes? Ezt dönti el már rövid idő. Polgári demokrácia alakul ki Oroszországban Kerenszki diktatúrája esetén, köztársaság, amely a cári abszolutizmust s az arisztokrácia uralmát szüntette meg, s amelynek a már most főnnálló nyugati demokráciák a mintái. E polgári köztársaság elhatározottan akarja tovább folytatni a háborút, s minden erőfeszítéssel próbál újra lelket önteni az alélt, béna orosz hadseregbe. Nem csoda hát, ha Kerenszki és vezetőtársai mellett pártoskodik az ántánt s leginkább Anglia, amelynek olyan messzire ér a keze és aranya. Amerika, mint jó angol barát, máris megtagadta a Lenin vezetése alatt álló Oroszországtól a hiteleket.

Ha Lenin és a bolsevikiek maradnak győztesek, akkor ez a szocializmusnak jelentené világraszóló diadalát, amelynek ki tudná belátni egész nagy jelentőségét a jövő Európa kialakulására. A bolsevik kormány békeakarata, amely a mielőbbi béke megvalósítását célozza,

a közép-európai hatalmak szociáldemokrata pártjainál keltette a legélelénkebb visszhangot. Bécsben ötvenezer szocialista tüntetett a Lenin gyorsbékéje mellett, s Németországban is hangos közvélemény lelkesedik a bolsevikiek törekvéseért. A magyarországi szociáldemokrata párt talán az első volt, amely kiáltvánnyal válaszolt a munkás- és katonatanács proklamációjára. De a közép-európai szocialista pártok, amelyek Ausztriában és Németországban hatalmas politikai szervezetek ugyan, nemigen számíthatnak, legalább az eddigi jelek után, a kormányok támogatására. Az antánt-kormányok cselekszenek, mégpedig igen energikusan, hogy az érdekeiket szolgáló Kerenszki jusson diadalra. Am a mi kormányainknak nincs módjuk erre, bárha régen kijelentett ajánlataikhoz képest bizonyára előtűnik is rokonszenves a bolsevik kormány programjából az, ami a béke mihamarábbi megkötésére vonatkozik.

Az orosz munkás- és katonatanács kiáltványára, amelyet Leninék még el sem juttattak a kormányokhoz, nem ajánlhatják föl kormányaink ismételten a békét, csak legföljebb újabb megaláztatás árán, amely az antánt részéről megint érné őket. Alaptalan tehát a szemrehányás, hogy e sietős följajlás elmaradása gonosz ridegség. Nem, ezáltal csak okos megfontolás, amelyet máris igazol az a hír, hogy látszat szerint Kerenszki fog fölülkerekedni. Most már csakugyan antánt részről kellene fölcillannia az engedékenységre némi halvány jelének. Erre várunk, s talán már nem sokáig várunk alaptalanul!

Szeged és Vidéke, 1917. november 14.

7

A BOLSEVIKIEK FÖLHÍVÁSA

Az orosz csapatok számára ismét kibővült a front. A földet, melyet hatalmas erővel rázott meg a háború átalakító hatása, egymás vérével áztatják szegény munkások és parasztok. A vergődő ország új frontja felé tekintenek izgalmas érdeklődéssel: az antant államférfiai és Európa sokat szenvedett, béke után sóvárgó népei. Ki lesz a győztes: Lenin vagy Kerenszki?

A sajtóhadiszállásról érkezett hír szerint a siker a bolsevikiek felé hajlik, bár a harc Pétervár környékén még dühöng. Bécsből egyenesen arról érkezik jelentés, hogy a maximalisták győztek, a harc már csak néhány helyen folyik. Az orosz szélsőbálnak ez a győzelme, ha megdönthetetlenül bekövetkezik, sikeres betetőzését fogja jelenteni annak a forradalmi aktusnak, amely nélkül a züllött orosz közviszonyok evolúciója évtizedek múlva érelődött volna a szabadság és szabadelvűség már most kibontakozó magaslatáig. Kiába, a forradalom merész operáció, megrázkódtatásokkal és áldozatokkal jár, de gyökeresen és alaposan végez a bajokkal, épp azért legalábbis kété, hogy a vele járó nagy áldozatok ellenére is nem szorgálja-e jobban és az emberi élet és boldogság szempontjából is gazdaságosabban a célt, mint az evolúció.

Az antant számára a történetek után számbajöhető aktív erőt akkor sem jelentene az orosz hadsereg, ha a polgárháborút Kerenszki fejezhetné be sikeresen, és mint generálistiszimusz ismét az orosz haderő élére állhatna. Ebben az országban, ahol a cár elkergetése óta az addig lappangva dolgozó erők féktelen dühvel és elszántsággal vívják egymással véres tusájukat, biztos lehet-e a talaj az egyszer már megfutott Kerenszki alatt? Nem fog-nának-e egyre többen félni tőle, mint rajongani érte, hiszen a keze most már nemcsak erős, de fölötte véres is? Es megdönthetetleniségének tekintélyén nem ütöttek-e olyan rést a bolsevikiek, hogy sokszor csodált erejének meg kellene horpannia, amikor az egyre jobban fölbomló orosz hadsereg szervezéséhez látna. Abból a szempontból tehát, hogy indíthat-e a háború során még egy offenzívát, vagy védekezhetik-e sikeresen az orosz hadsereg, egészen mellékes volt Kerenszki felülkerekedése vagy bukása.

Hogy a néhai diktátor kedves volt az antantnak, az érthető. Hogy Lenin, aki egyforma elszántsággal fordul minden állam, tehát az antanték háborús politikája ellen is, nem fogja a malmukra hajtani a vizet, arról meg vannak győződve. Pedig e malom alól nagyon kiapadt a víz folyása: Olaszországban Velence közelében járunk, és a Párizsban tartózkodó Lloyd George győzelem szervezése helyett — javíthatatlan közigazgatási szakemberhez illően — ismét bizottságot szervez. Valahogy úgy fest a dolog: hogy Kerenszki teljes legyűrése és a bolsevikiek végső győzelme a legnagyobb csapások egyike lenne, mely az antant ügyét a világháborúban érte. Az események úgy fejlődnek, hogy ezt a hatalmas csapást el nem háríthatja még — Nikita sem. Európa államférfiainak — a népek legnagyobb öröme — fel kell készülniök arra, hogy a bolsevikiek felhívását a békétárgyalások haladéktalan megkezdésére a legkomolyabban vegyék, és hogy a választ késlekedés nélkül megadják.

Délmagyarország, 1917. november 14.

Fél év múlva írja Juhász Gyula, de már most is így van: „Hogy most mi is van, és mi is lesz tulajdonképpen az orosz földön és az orosz lelkekben: ezt az erdőt a szabadon idomítható és kormányozható hírek fájától nem láthatjuk elég világosan és egész részletesen.”

8

OROSZORSZÁGBAN EGYSÉGES KORMÁNYT ALAKÍTANAK

Egy berlini jelentés világosan megadja okát annak, hogy miért nem lehet egyelőre az oroszországi eseményekben tisztán látni. Az antantsajtó túloz, ferdtől és hazudik, hogy elutasolja az orosz polgárháború igazi jelentőségét, és a közeledő békejelenségeket ismét fantasztii-

FELHÍVÁS !

A NÉMET ÉS OSZT- MAGYAR HADIFOGLYOKHOZ !

BAJTÁRSÁK ! HADIFOGLYOK !

Tá hosszú ideig szenvedtetek a régi csári uralom alatt a fogolytáborokban, a gyárakban és a bánya telepeken míg végre a forradalmi munkás és földműves párt által fel let- tetek szabadítva. Ez a forradalmi párt meg akarta kötni a tisztességes békét, de az ellenséges államok kapitalista rendszeré- nek hívei ezt nem akarják.

BAJTÁRSÁK !

Az orosz proletariatus befejezte a hadjáratot. Ellen- ben a kapitalista társadalom rendszer hívei nem tudnak ebbe be- lenyugodni és minden lehető eszközzel tovább harcolnak ellene. Azonban a forradalmi munkás párt nem engedi azt, hogy a régi rendszer vissza állíttassék és teljes erejével küzd elle- ne.

BAJTÁRSÁK! Nekünk ezt a mozgalmat teljes erőnkkel támogat- ni kell.

Jöjjetek mindnyájan a proletáriatus veres zászlaja alá.

Küzdeni a kapitalista társadalmi rendszer ellen!

Küzdeni a népszabadságért. A népjogokért és a kulturáért!

BAJTÁRSÁK! HADIFOGLYOK!

Csoportosuljatok mindnyájan a Doni kerületi proletárok veres hadseregébe. Küzdeni a proletáriatus szabadságért!

Jöjjetek, iratkozzatok fel mindnyájan és szálljatok fegy- verbe.

BEIRATKOZNI LEHET EURÓPA SZÁLLÓ, FÖLDSZINT 6-8 sz.

Petrovskaja ulicoza.

A nemzetközi proletár hadsereg szervező bizottságának

Komisszarus: SZILA KÁROLY.

Csztály titkár: ZDRAZSIL FERENC.

Doni hadifoglyok kiáltványa

kus távlatba helyezze. A semlegesek jelentései megbízhatóbbak ugyan, de ezek is, mire Németországon keresztül eljutnak hozzánk, olyan retortákon szűrődnek át, amelyek kevésbé alkalmasak arra, hogy a bolsevikiek belső radikalizmusának igazi fajsúlyát tárgyilagosan mérleghessék.

Délmagyarország, 1917. november 15.

9

AZ EGÉSZ OROSZ HADSEREG LENIN KORMÁNYA MELLÉ ÁLLOTT

Este kőd fekszik az utcákra, már megérkezett az első fagy, kétségbeejtőn közeledik a tél, a negyedik háborús tél. Az ágyúk még vadul bömbölnek, a katonaszállító vonatok szomorú zakatolással kigyóznak a frontok felé, a munka mindenütt lázasan folyik, és a szenvedés meg a nyomor orvul lopódzik ismét az emberiségre. És ahogy halad az idő, és folyton súlyosabb lesz a helyzet, kietlenebb az élet és virítóbb a pusztulás, úgy nő folyvást a remény, erősbül a vágy, és edződik az akarat, amely a békét várja. Az események horizontját sötét felhők takarják, viharos, vörvörös felhők, amelyeken néha tör csak át a tiszta fehér fény, a nap, a melegség, a boldogság eltorzított sugára.

És az események horizontjához alig lehet igazul mutató, precíz távcsövet találni. Ha fölcsap a fény, a béke távoli lángja, mint az orosz forradalom izzása is — jönnek mindjárt a gázbombák, megszólalnak a viharágyúk, dörögnek az elhárító ütegek, és minden káoszba vegyül. A harcterekről már évek óta várjuk a háború eldőlését, és amerre győzelmeket vetünk el ősszel, ott tavasszal újabb véres küzdelmeket aratunk. A különbéke reménye is már jó néhányszor csalóknak bizonyult, és újabb jelenségeként megszületett most az orosz békeforradalom. Mindjárt azt jelentették róla, hogy halva született. Aztán engedtek valamit a háborús bábák, és megállapították, hogy csak koraszülött. Mikor azonban a koraszülött elég hangosnak és erősnek bizonyult az élethez, alig palástolt kárörvendő láрма hozta hírül, hogy beléfojtották a szuszt. De most a fény ismét kezd áttörni a vérveres felhőkön.

Az orosz helyzet képe a legutóbbi jelentésekből tisztán kezd kibontakozni. A bolsevikiek győzelmeit arattak Kerenszki felett, és hozzájuk csatlakozott az egész hadsereg is. Az a hadsereg, amely hivatását nem a fronton találja, hanem békét és munkálkodást akar. Az a hadsereg, amely követeli a saját feloszlását, mert a nyugalom éveiben sem akarja, hogy mások elitartsák, hanem produkálni akar, hogy annak gyümölcséből élhessen. És Kerenszki állítólag már útban van Párizs felé, hogy megvigye az antantnak a vészhiért: Oroszországtól már nincs mit remélnie, ott már győzött a józan belátás, ott nem akarnak többé rombolni, hanem alkotni, nem pusztítani, hanem teremteni, nem meghalni, hanem élni akarnak az emberek.

Mindenki elhíheti, hogy ezt jelenti a bolsevikiek győzelme, és nem rajtuk fog múlni, ha a közel jövőben a cselszövények fekete köntöse mögé tudják rejteni ismét a fényt és az igazságot.

Délmagyarország, 1917. november 20.

10

DETTRE JÁNOS

SZÍVEK ÜZENNEK

Az orosz fegyverszünetet bejelentő első hírek forráságát mára lehűtötte a hivatalos értesültség hiánya, a fogadtatás öröme mára lehet hűvösebb és több fenntartással teli, de nincs a háborús eseményeknek az a jégesője, amelyik a várakozás melegét le tudná hűsíteni. Ez a hit már gyökeret vert a lelkünkben, soha fogékonyabb, táplálóan bujább talajt nem ért növény, és nincs szérum, amelyik onnan ki tudná söpörni. Az események logikája — ami a logikátlan ésszerűtlenségnek halmazza — az érzések és hívó várakozások útján dübörög felénk, van szuggesztív ereje a hitnek, és parancsoló akarata a reménykedésnek. Ez a hit benne van a levegőben, s ezt a levegőt mi sóhajtottuk ki, és mi szívjuk magunkhoz. Ma még csak a forrongó Oroszország lázas kiáltozásait halljuk, amint forradalom lázától mámorosan jaggatja a békét, s egy-egy félrebeszélő szóval tüzel a háborút, a fáradt kéz már a béke pohara után nyúl, a kiszáradt torok már áhítozza a béke friss italát, a meggyötört test vágyakozik a béke puha ágyába, csak a lázas fej kóválygó gondolatlan rendezetlenek még, az elgyötört, megtépett, fölzsagatott idegpályán dőcögve halad fölfelé a vágy vonata.

Az orosz birodalom felől egy óriási kéz nyúlik ki felénk, nem összeszorított ököl többé, de meleg szorítást váró tenyér. Szent István jobbja óta nem áldottunk úgy kezét, mint azt fogjuk áldani, amelyik meleg megértéssel fog belesimulni ebbe a kézbe, s kézzorítással fogja megpecsételni a békéért egy ritmusban dobogó, egymást kereső s egymásra találó szívek üzenetét.

Szegedi Napló, 1917. november 24.

JÓ ÚTON

Az oroszokkal való különbékének megvan a kézzelfogható lehetősége. A valószínűtlenség vált lehetőséggé. Eljutott hozzánk közvetlenül a forradalmi orosz kormány főhívása. Nem kellett addig sem várunk, amíg a bátoratlan semleges kormányok, amelyeket Trocki külügyminiszter közvetítésre kért föl, leküzdik majd körületekintő aggályoskodásukat, félős megfontolásait. Fegyverszünetre és békére hív föl bennünket az uralmon levő orosz politikai párt, és bizonyos, hogy az orosz nép túlnyomó többsége egy vele a békevágyban. A mi külügyi kormányunk már felelt is, és készséges szívvel hajlandó az alkura. S nyilatkozott a német külügyminiszter, aki már ellenségünknek kedvező, bölcs feltételeinket is megjelölte: nem akarunk Oroszországtól semmit sem elhódítani, Lengyelország és a balti tartományok népei maguk döntsenek hovátartozandóságuk fölött. Ha csak mirajtunk s az orosz kormányon áll, meglesz a különbéke.

S most ne is latolgassuk az eshetőségeket, hogy mint tehetnék semmivé az egyeséget az embertelenség, a kérlelhetetlenség, az angol és francia államférfiak csillápihatatlan irtó-dühe. Jó úton vagyunk. A sok rémség után vegyünk könnyebbült lélegzetet! A mi igazságunk s az orosz népé az igazság: a béke igazsága. Ennek kell győzedelmeskednie!

Szeged és Vidéke, 1917. november 30.

MÓRA FERENC

A TÁBORNOK ÉS A ZÁSZLÓS

Oroszországban a munkások, katonák és parasztok, szóval a névtelen statiszták békét akarnak a főhercegek, tábornokok és államférfiak, vagyis a szólistákkal szemben, akik folytatni akarják parádés szerepléseiket, és nem törődnek avval, hogy a színes rongyokba, utált uniformisba és fegyverbe bújtatott népség mennyire torkig van az ő bőrre menő borzalmas játékkal. A munkások, katonák és parasztok megparancsolják a tábornoknak, hogy kössön fegyverszünetet. De a tábornok nem akar. Erre elcsapják, és egy zászlóst ültetnek helyébe, mert ez igen is akar békét. Ebben benne van a háborús kedv és a békeóhaj megoszlásának legbeszédesebb példája, a hatalmasok és a kisemberek érdekellentétének, ellenkező vágyainak, belátásainak és céljainak legkiáltóbb összehüvelykése, az egész háború és a militarizmus legélesebb kritikája. A tábornokok akarják a háborút, és a zászlósok a békét. Duchonin tábornok, a főparancsnok, aki megtagadja Leninék kormányának az engedelmességét, és nem kínál fel fegyverszünetet, és Krylenko zászlós, akit helyébe ültetnek, reprezentálják ma a társadalomnak azt a két táborát, amelyek közül az egyik a háborút tovább húzni, a másik befejezni akarja. A tábornok mögött, érdektársain kívül, még bizonyosan nagy sereg jól, sőt legjobban fegyvelmezett katona áll. Mert csak a legvakabb, leg gondolatlanabb fegyvelm tarthatja meg a tábornok mögött a katonákat, amikor a másik oldalon háború helyett békét, halál helyett életet kínálnak. Krylenko mögött áll mindenki, aki a jövőben már nem tudós hadvezért, csatarendező mestert, hanem békét teremtő embert akar követni.

De Oroszországon kívül is, egész Európában sehoh sem tudnak a tábornok és a zászlós között választani. Mert sehoh sem kérdezik azt, hogy melyiknél van az igazság, melyik az, akinek győzelme kívánatosabb, üdvösebb az egész emberiség névére? Egész Európában egyetlen vezető embernek sem jut eszébe állást foglalni, akár a tábornok, akár a zászlós mellett avval, hogy ennek kell győznie, ezt segíteni, mert ez azt akarja, amit én is: nyugodalmasabb, biztonságosabb, fejlesztőbb és gazdagítóbb jövőt a népeknek. Mi ugyan meg vagyunk győződve arról, hogy ezt a törekvést a zászlós képviseli, és nem a tábornok, mégis, hiszen a fel fogások olyan különbözően és annyira egyenlően indokolhatók — azt az elhatározást is respektálnánk, amely elv, hit és igazság nevében a tábornok mellé állna. De ezt a palánkon átlesést, ezt az állásfoglalás nélküli kibicelést, ezt a meggyőződés nélküli eltökéltséget: az erősebbet kívánni, és ahhoz csatlakozni, ezt a legcsúnyább, leggerinctelenebb bőregér-politikának tartjuk. Hát csak várjanak Európa tábornokai, hogy ki lesz erősebb Oroszországban, a generális vagy a zászlós. De megjárják, ha a zászlós!

Szegedi Napló, 1917. november 25.

LENIN

Az emberiség jövőjeként fogják emlegetni e szlávosan lágyhangzású név viselőjét, ha jelkének tüzes energiája csakugyan megteremti majd a békét. Eddig is csodás példával mutatta meg, hogy egyetlen talentum mily sokat tehet. A minden eszköz nélküli való forradalmár, ahogy számkivetettségéből tért hazájába, bátran szállt szembe megalkuvó társával, Kerenszki-vel, aki szociáldemokrata létere a kapitalista renddel annyira összebékít, hogy annak alapján akarta az új köztársaságot megszervezni, aki a végsőkig kívánta folytatni az imperialista orosz háborút. Lenin, elveihez híven és következetesen, új társadalmi rendnek óhajt megépítője lenni a hazájában s a háború mielőbbi végét cselekvően sürgeti. Három hét alatt, küzdelmes

agitáció és véres polgárháború során, megtörtént a roppant változás: uralmon Lenin szélsőséges forradalmi pártja, s ma már parlamenterek váltják az orosz fronton az orosz kormányt és Németország, Ausztria—Magyarország, Bulgária és Törökország üzeneteit a fegyverszünetről és az általános béke tárgyalásának lehetőségéről.

Természetes, hogy az ántánt háborús uszítóinak szemében Lenin az Antikrisztus, sőt, amint már lapjaik megírták, Lenin a legföltalokodottabb arcátlan zsidó. Lehetetlenné akarták őt tenni, kormányát el nem ismerték az ántánt-diplomaták, a békeüzenetét, megtorlástól remegve, nem merték közvetíteni a semleges államok kormányai. De ő minden nehézségen túltette magát, mert acélból való, s meggyőződésének ereje és törhetetlen fanatizmusa isteninek érezteit vele a küldetését. Közvetlenül az ellenséggel állott szóba, s minden fenyegetés és minden terror ellenére szilárdan kitart amellett, amit oly forrón akar: a béke s az újrendű Oroszország mellett. Tegyenek ellene bármit is az ántánt-hatalmasságok, őt egy főséges és győzhetetlen erő támogatja: nemzetének és Európa népeinek kiirthatatlan békevágya.

S Lenin szava kell hogy kedvező visszhangot keltsen az ántánt-nemzetek között is. Hiszen ennek világos bizonyítéka Lansdowne lordnak, a volt angol külügyi államtitkárnak megnyilatkozása, aki már olyan mérsékelt és okos szavakkal formulázta honfitársai előtt a béke föltételeit. Ha Angliában az ő enyhe és humánus fölfogásának lehet íme nyílt kifejezést adni a keményen vezetett, a gonosz sugallatok igájában tartott közvélemény előtt: ott sem lehet már távol az idő, amikor a tömegek békekövetelése fog fölharanni. Az egész emberiség érdeke most, hogy Leninhez hú maradjon a siker.

Szeged és Vidéke, 1917. december 1.

14

A HADIFOGOLY

Aligha tévedünk, amikor azt állítjuk, hogy a legnagyobb történelmi dátumok az utolsó három és fél év nagyon nevezetes eseményei után is attól a naptól fognak számítani, amelyen az orosz forradalom győzedelmeskedett. Amilyen gyászos, olyan emlékezetes marad mindenha az a nap, amelyen a háború kitört vagy tovább terjedt, de nem ezek lesznek a béke áldásait ismét élvező emberiségnek nagy ünnepnapjai. Nem akarunk a magunk szerény hasábjain vitázni arról, hogy ki a bűnös a háború felidézésében, ki indította meg tenát tulajdonképp a háborút. Kedvenc témájuk lehet ez azoknak, akik valóban bűnösök vagy annak látszanak. A háború tüzes jármába befogott emberiség a bűnös reménytelen, különösen meddő kutatgatása helyett a kibogozás útjait keresgeti lázasan, és ezért figyelni megviselve, megfogyva, vérfogytan, de még elég erőben az új életre a láthatárt, hogy mikor jelenik meg mind a négy világtáj felől a béke fehér keresztje.

Kelet felől már feltűnt e gyönyörűséges jel, és egyre tisztábban bontakozik ki a felhők közül. 1917. december 2-án este 10 óraker — amint Ludendorff jelenti — az orosz front egy jelentékeny részén megszüntették a tüzelést. A Wolff-ügynökség lényegesen nagyobb arcvonalról jelenti a fegyvernagyást, mint a német hivatalos, és ezzel a fegyverszünet megkötését az orosz fronton az arra illetékes tényezők is tudatták a világgal. Lehet, hogy mire e sorok napvilágot látnak, mert a legutóbbi napok eseményei után nagyon valószínűnek látszik, hogy nem lesznek számottevő orosz csapatrestek, melyeknek kedve ellen lenne a háború befejezése. Kelet zajos, véres diadalainak helyén békéről tárgyalnak a szomszédos országok képviselői.

Délmagyarország, 1917. december 4.

15

MUNKÁSGYÜLÉS A MOZIBAN

A szegedi szervezett szocialista munkások vasárnap délután a Korzó-mozi nyári helyiségében népes békegyűlést tartottak. Fürtös párttitkár ajánlatára elnökül Olejnik Józsefet, jegyzőül Szabó Jánost választották meg. A titkár felolvasta azt a határozati javaslatot, amelyet a budapesti népgyűlés már elfogadott. A határozati javaslatban a munkásság üdvözlö az orosz forradalmárokat, és fölszólítja a monarchia kormányát, hogy fogadja el az orosz forradalmi kormány ajánlotta fegyverszünetet, és jelentse ki, hogy hajlandó minden állammal anxio és kártérítés nélküli békét kötni. A munkások fölszólítják a kormányt: jelentse ki, hogy a monarchia nem kívánja az orosz—lengyel területek annektálását, és nem járul hozzá a nagynemetek ama követeléséhez, hogy Kurland és Livland bármilyen formában Németországhoz csatoltassék. A határozati javaslatot a szegedi gyűlés is magáévá tette. Ezután Abrahám Mátyás és Kovács Izsó tartottak beszédet.

Szegedi Napló, 1917. december 4.

Az orosz forradalom a hazai munkásmozgalom nagyobb szabadságához is vezetett. Igaz, a hatalom önző számításból engedett egyelőre: nem tilthatta meg a forradalom köszöntését, hiszen győzelmének gyűmölcsse, a béke, a monarchia érdeke is volt. Ezért tűrte a munkásság megmozdulásait, mígnem irányításuk kicsúszott kezéből, s 1918 januárjában, majd júniusában sztrájkká dagadt.

S ugyancsak a forradalom hatásának lecsapódása az a szaporodó s.ámú újságikké, amely az orosz fölglyokról szól hol részvétellel, hol tréfásan, de mindig egyértelmű rokonszennvel.

A frontokon való barátkozás is tüstént tükröződik a lapokban. A tiznaponként meghosszabbított fegyverszünetnek valódi békévé változtatása — ez e karácsony előtti napokban a nép és tollforgató képviselőinek óhaja. Erről vált levelet a fronton harcoló tanítóképző-intézeti igazgató, a tudós dr. Szabó Mihály, és a fiáért aggódó író, Cserzy Mihály is.

16

HA A MUSZI MOZIBA AKAR MENNI

A Korzó-moziban történt vasárnap este. A kilenc órai előadásra már aranyért se lehetett jegyet kapni, pedig még sokan áldogáltak a pénztár előtt. Hiába mondta a pénztáros kisaszszony, hogy minden jegy elfogyott, egyik is, másik is próbálkozott, hátha kaphatna még egyetlen jegyet. Amikor már vagy tízet elutasítottak, előlépett egy barnaruhás orosz fogoly, — széles mozdulattal magára mutatva megszólalt:

— Nema? Én látni akarok. Adjál nekem. Én muszi vagyok.

Jegyet ugyan nem kapott, de Vas igazgató, aki a jelenetnek tanúja volt, beengedte a muszkát — ingyen. Mi mindenre nem jó a fegyverszünet.

Szegedi Napló, 1917. december 5.

17

A NAPLOPÓ MUSZKA

A tanyai gazda bejött a városba, és magával hozta az orosz foglyát is, részint, hogy a lovakat hajtsa, részint meg, hogy kéznél legyen, ha valami dolog akad. A gazdával délfelé találkoztunk egy boltban, türelmetlenkedve csapodta a térdeit, minden második percben kinézett az utcára, hogy nem lopták-e még el a kocsit.

— Tán valami baja van bácsi?

— Hogyne volna! A muszkám elkéredzett fürdeni, oszt most is odavan. Jó ember, derék ember, csak ilyen haszontalanságokkal lopja a napot. Képzélje, a múlt hónapban is fürdött, meg az azelőttiben is. Itt vagyok én, elmúltam hetven esztendő, de a fenének jutna eszébe az ilyesmi.

Szegedi Napló, 1917. december 6.

18

HOGYAN FOGADJÁK A FEGYVERSZÜNETET A FRONTON?

Egy, az orosz frontról csütörtökön Szegedre érkezett szegedi tiszt, aki a fegyverszünetet megelőző időben, majd a fegyverszünet megkötésénél és annak első napjaiban még a harctéren tartózkodott, rendkívül érdekes részleteket beszélt el ezekről a történelmi jelentőségű napokról és azok eseményeiről. Elbeszélései nyomán közöljük a következőket:

A múlt hónap utolsó napjaiban már szájról szájra járt harcoló katonáink között az orosz békekészülődés híre, és bizalomteljes várakozásukat csak megerősítette a szemben álló orosz csapatok teljesen passzív magatartása, sőt gyakran előforduló barátságos közeledése katonáinkhoz. Körülbelül november 25-én már nyíltan, minden félelem és elfogódottság nélkül érintkeztek az előretolt őrsők, anélkül, hogy ebben őket az egyébként mindkét részről meglehetősen skrupulózus parancsnokságok megakadályozták volna. A fegyvernugalom tudvalevőleg nem egységesen és egyidejűleg állott be, hanem terepszakaszonként. Az elmúlt csütörtökön már jobbról és balról hivatalosan is érintkeztek a szemben álló seregek parancsnokságai, de nálunk még mindig nem volt magasabb parancs a harci tevékenység beszüntetésére. Izgalmas várakozásban eltöltött hosszú órák után, amelyek alatt az egész fronton egy lövés sem zavarta a csöndet, pénteken az esti szürkület beálltakor megjött a várva várt pillanat. Fedezékünkben ülve éppen a várható fejleményekről beszélgettünk, amikor hirtelen nappali világosság váltotta fel a borús őszi homályt. Az orosz lövészárók fölött százszámra gyúltak ki mindenféle színű vakító csillagocskák, máskor borzalmas támadások előhírnökei, most a legnagyobb esemény bejelentői. Az oroszok, akik ekkor kapták meg a fegyverszünet felajánlására vonatkozó parancsot, első örömeiknek ilyen imponáns módon adtak kifejezést, és miután harsogó hurra kiáltásoktól kísérve összes világító készletüket elpufogtatták, fehér zászlóval küldöttséget menesztettek hozzánk.

Az első nyugodt és gondtalan harctéri éjszaka után érdekes látványra ébredtünk. A két szemben álló vonal közötti teret nyüzsgő méhkashoz hasonlított. Ott, ahol azelőtt egy sapkaróza megpillantása is elegendő volt ahhoz, hogy halál járjon a nyomában, most egymás nyakába borulva sereglettek össze orosz és magyar katonák. Délfelé már annyira összebarátkoztak, hogy egész cserekereskedelem fejlődött ki közöttük. Az orosz dohány magyar borért, az idomtalan muszik eszma szép sárga bakancsért cserélt gazdát.

Szegedi Napló, 1917. december 7.

LENIN ÉSTROCKIJ A NOBEL-DÍJ JELÖLTJE

Stockholmból táviratozzák, hogy a norvég szocialisták a Nobel-féle békedíjra Lenint és Trockijt ajánlották. Lövländ norvég miniszter, a Nobel-bizottság elnöke kijelentette, hogy az ajánlat az idén elkésett, a következő évre azonban figyelembe fogják venni, annál is inkább, mert ha sikerül Leninnek és Trockijnak a világbéket megalapozni, akkor megérdemlik a Nobel-díjat.

Szegedi Napló, 1917. december 11.

PAÁL JÓB

MIKOR LESZ BÉKE?

— Azokkal szemben, akik azt hiszik, és különösen az antantnak úgy látszik, ez az utolsó szalmaszála, — hogy a mostani orosz alakulat nem lehet tartós, jóhiszemű ember nem hiheti el, de mással sem képes elhitétni, hogyha Oroszországban a küszöbön levő alkotmányozó gyűlés esetleg valamilyen koalíciós alakulatot segítene a kormányra, akkor ez az új alakulat a háború újabb megkezdésének a jelszavával jöjjön. Ha egyszer az orosz népe belevitték a békekilátás ujjongó reményét, és ma már ez a helyzet áll fenn, akkor ezen többé senkisémet változtathat, és erre senkinek sem volna bátorsága, nem is szólva arról, hogy maga Kerenszki is állandóan — igaz, hogy csak úgy, mint macska a forró kását — kerülgette a béke kérdését.

— Amint pedig Oroszország kimarad a háborús kalkulációból, abban a percben — és ezen a percben már túl vagyunk — a háború elérkezett, amint egy banális szólás mondja: a vég kezdetéhez. Hogy mikén fog még az emberiség keresztülmenni, amíg az antant mostani kormányfőitől további háborús uszítással igyekeznek kitolni azt az időt, amikor saját országaik népessége a szörnyű leszámolásra gyürkőzik, azt persze előre meghatározni nem lehet. De annyi bizonyos, és ezt csak a vak nem látja, hogy a világbéke hajnala dereng.

Szegedi Napló, 1917. december 11.

AZ OROSZOK EGYENJOGÚSÍTJÁK A FOGLYOKAT

Lapunk tegnapi számában még kérdőjel alatt hoztuk azt a hírt, hogy a bolsevikiek szabadon bocsátják a hadifoglyokat. Ma már határozottan megerősítik, hogy a szovjet az összes hadifoglyokat polgári szempontból egyenlővé teszi az összes külföldiekkel, és a petrográdi kerületben meg is kezdték a szabadon bocsátásukat. Ez persze nem azt jelenti, hogy színek eresztik a szerencsétleneket, hogy éljenek meg vagy haljanak éhen, kinek hogyan sikerül. A hadifoglyok ezután is megkapják a járandóságukat, csak hogy ezentúl szabadon járhatnak-kelhetnek, dolgozhatnak tetszésük szerint, csakúgy, mint akár az angolok, franciák vagy a semleges alattvalók. Egyszóval nem foglyok többé, hanem Oroszország vendégei — szegények.

Szegedi Napló, 1917. december 13.

KÉT LEVÉL

I.

A héten a következő kedves levelet kaptam az orosz frontról:

Alláshely, dec. 4.

Régi jó idők elmúlásán búsongó poeta barátom, nagy eseményt, szép eseményt közlök veled. Tegnap óta (dec. 3.) *fehér zászlók lengenek* az előttünk húzódo orosz állásokban.

Veled közlöm ezt legelőször, mert tudom, hogy piros örömet öntök beléd vele, a sok fekete bánat és szürke gond után, melyek gyötörnek azóta, hogy az én Miska tanítványom, aki neked fiad, katona lett. Alapos okaid voltak az aggódásra és féltésre, de most már szűn-jön meg a búsulásod, mert Miskára nem kerül a sor. Egy év óta, ahogy Szegeden találkoztam veled, hidd el, sokszor gondoltam rád, s az írásaidban fiad iránt megnyilvánuló végtelen nemes apai érzésed engem is megindított. Egy év alatt sorscsapástól is megpróbált lelkiállagodba nem akartam levelemmel betörni, ha csak a vigasztalás szavával is, mert tudom, hogy

nehéz dolog a vizsgálatás annál, akit különösképpen szeretünk. Most azonban, mikor a jelen idők bajait egyedül gyógyító legfőbb jóról írhatok, szívesen és legelső sorban neked mondom el, hogy: *kapunk előtt a diadalmos béke!*

Ha látnád!... ha látnád milyen hódítóan leng az a fehér zászló odaát az orosz árkonkon!... S mint terjeszt maga körül csodálatos melegséget, dacára a decemberi levegőnek!...

Hát igen, kedves Barátom, ne zavarják most már kínzó víziók az ébrenlétedet, sem sötét képek az álmaidat. Örülj és vigadj. Hívd össze a gárdát, és igyatok egyet a megmaradt életre s egyet — az elmúlt életekre.

Ülel szerető barátod

Dr. Szabó Mihály

CSERZY MIHÁLY

II.

Várjuk és gyöngye szemünkkel epedve nézünk felétek, messze, messze, a távol Kelet felé, hogy kiröppen-e valahára részünkre, az emberiség részére, a rózsás hajnal bíborpalást-jából a mindent beragyogó napsugár, mely nekünk az életet adó világosságot: a békét fogja elhozni.

Azt akarom, hogy a piros öröm ne csak az én lelkembe öntsön reményt és vizsgálatást, hanem szenvedő embertársaim szívét is megérintse mosolygó csókjával.

Délmagyarország, 1917. december 16.

23

KEZEK

Fegyverszünet van az orosz fronton, s a mi bakáink engedelmével átjárhatnak már a muszka harcosokhoz, ők meg a miéinkhez. Vajon mit beszélhetnek egymással? Mit mondhatnak az orosznak még azok a katonáink is, akik valami szláv nyelv ismeretében világosan megértethetik magukat? Lehet, hogy csupa hétköznapi dolgot. A sz régi hónapok talán megkérde a muszkatól, hogy hát náluk milyen mostanában a menázi; van-e elég kenyér meg tűzelő otthon; bizonyosan igaz-e, hogy béke lesz, s hogy talán már újesztendőre haza is lehet menni? Pedig azok a szegény, nagyon sokat szenvedettek alighanem valami meghökkenő, valami fájdalmas, könnyeztető és mosolygató, szent és boldog érzést éreznek, amikor szabadon kezelhetnek az ellenséggel. De szegény az ő nyelvük, s gazdag kifejezésre nemigen jut-tatja az érzelmeiket.

Hanem a kezek, amelyek nemrég egymás ölésére emelték a fegyvert, s most az első kemény parolában találkoznak, beszédes szorongatással kulcsolhatják át egymást. Elhíhetjük, hogy a magyar meg a muszka harcos igazán a szívüket vitték egymás felé a tenyerükön. Piros és meleg szíveket, amelyek a kezek szorításán át mondják: „ha százszor kellett is ölnünk, gyilkolnunk egymást, végtelen napok és végtelen éjszakák kínjain át, ahhoz nem volt közünk: ehhez van közünk, amikor most egymást megismertük, s amikor rátalált a szenvedő ember az emberre!”

S hát hogy harcolhatnak ők még ezután is egymás ellen, amikor a kezeik összefogódtak, s elmondhat minden elmondhatót? Mikor beszéltek már a fogódzó kezek a hosszú három év tortúráiról, amelyek hiszen közös gyötrelmek voltak! Mert most már tudják, hogy közösek voltak! Most, kéz a kézben, tisztábban látják egymást. Ma nem fátyolos a tekintetük a hajrák dühétől. Ma világosan nézheti mindegyikük az embert az emberben. A kicsoda retentő felelősség terheit Lloyd George-ot, Clemenceau-t s mind a többieket, akik megakadályozták, hogy a többi fronton is hangtalan, de forró és kifejező nyelven beszélgethessenek már a kezek!

Szeged és Vidéke, 1917. december 18.

24

CSÖNDESEDIK A HÁBORÚ GÉPHÁZA

Oroszország visszacsínálhatatlan változáson ment keresztül. Soha olyan rövid idő alatt olyan gyökeresen nem cserélt állam ábrázatot, mint ez a hatalmas birodalom. Ma Oroszországban tényleg a munkások és a katonák intézik a dolgokat. Nem metaforikusan használt értelemben munkások és nem militarista értelemben vett katonák, hanem a gyárakban és földeken dolgozó nép és a katonaruhába öltözött testvéreik kezében van most Oroszország sorsa. És az Európát állandóan megfélemlítő mozgósítások híre, erőszak, kihívás, fenyegetőzés hallatszott, egyszerre a legbecsületesebben békére hajló nép lett a világ.

Ime, leghangosabb, legtisztább bizonyítéka annak, hogy a hódító vágy sohasem a népek széles rétegeiben gyökeredzik, hanem mindig a legfelsőbbek vágyai, ambíciói érdekeiben talál melegágyat.

Szegedi Napló, 1917. december 20.

Valószínűleg valamely világlap vagy hírügynökség a forrása, s bizonytalannal az egész hazai sajtó bejárta az alábbi közlemény, melynek némileg eltérő változatát az egy nappal előbbi Aradi Közlöny-ből vette föl gyűjteményébe Remete László. Figyelemre méltó jele a bolsevikok és különösen Lenin iránti rokonszenvennek.

HOGYAN KORMÁNYOZNAK A BOLSEVIKIEK?

Ma már, hogy Breszt-Litovszkban tárgyalásokra ültek össze a központi hatalmak és Oroszország képviselői, a közvetlen érintkezés révén kezdünk tisztább képet nyerni a bolsevik kormány uralmáról és azokról az állapotokról, amelyek most Oroszországban uralkodnak. Ebből az elsődrendű forrásból ered az a rendkívül érdekes tudósítás, amely a *Smolni palotában*, a Lenin-kormány székhelyén folyó színes életet írja le.

Érdekes körülmények között annak a konstrukciónak belsejében, ahol az eddig a „társadalomból kitaszítottak” egy új államrend szálaait szövök. Matrózok és diákkisasszonyok, nehéz munkások és diákok, parasztok és literátusok, akik teljesen járatlanok a bürokratizmus szövevényében, lelkesen, tette készen és kitartással közigazgatnak az óriási méhkasához hasonló Smolni intézetben, amely székháza az összes minisztériumoknak.

Ejjel és nappal lázas tevékenység tapasztalható a maximalisták fellegvárává előlépett egykori leánynevelő intézetben. A széles és tágas udvaron páncélaútok és gépfegyverek jelzik a „vörös gárda” készültségét. Csak alapos vizsgálat és az okmányok lelkismeretes átnézése után engedik be a polgári ruhába öltözött, fölfegyverzett fiatalemberek a tömegesen érkezőket a kapukon. A főépületben gyülekeznek a felek, ahol sorakoztatják őket, és egyenként engedik a fogadóhelyiségekbe, hogy ott újra kikérdezzék kívánságaikról és személyi adataikról. Ha már minden rendben van, akkor engedélyt kapnak a továbbjutásra, egy jegyet nyomnak a kezükbe, amelyet minden folyosónál és ajtónál föl kell mutatni.

A hivatalszobában mindenekelőtt az ember hat vagy nyolc lövére kész vörös gárdistát talál, akik őrt állnak. Egy rácszat mögött trónol, a legnagyobbbreszt nőkből összeállított elfogadó testület. Ezek a hölgyek egy cseppet sem szépek. Rövidre nyírott és borzas a hajuk, halvány és keskeny az arcuk, beesett a szemük, nincs rajtuk semmi ékszer, és a kopástól fényes fekete blúzuk elárulja, hogy tipikus orosz egyetemi hallgatók. A közeledőt újra szigorúan vizsgálat alá veszik, és a magas boltozatú, rendkívül világos egykori iskolatermekben békésen, de zajosan egymás mellett dolgozó nagyobb hatáskörrel fölruházott tisztviselőhöz vezetik el, ahol azonnal minden egyes embernek a kívánságát, ha lehet el is intézik, és a kérelmezőknek nagy körforgása egy pillanatra sem pihen ebben az újszerű közigazgatási rendszerben.

Odaadó, tüzes törekvéssel, szívós kitartással dolgoznak az emberek a forradalomnak ebben a fellegvárában. Ha az embert Lenin delután három órára magához rendeli, akkor bizonyos, hogy csak éjjel tizenegy órakerül arra sor, hogy beszélhessen vele, mert időközben ötször-hatszor is elhívják sűrűs tanácskozára a központi forradalmi bizottságba, amely állandóan és szakadatlanul gyűlésezik. Lenin egyszerű ebédjét és vacsoráját, valamint üdítő teáját az irodájában költi el, azonban a legelismerésre méltó módon, a legbehatóbb és változatlan szeretetreméltósággal vizsgálja meg ez a túlon túl megterhelt férfiú a legkisebb kérelmezőnek az ügyét, hogy tettel és tanáccsal segítsen rajta. Senkit sem kímélen el anélkül, hogy szakszerűtlen vélemény ne mondjanak ügyében még akkor is, ha kívánsága teljesíthetetlen. Természetesen teljesen ingyen és bélyegmentesen, és — ez ideig legalább — anélkül, hogy adót kérnének a polgároktól.

A forradalmi seregek parancsnoksága után a Nemzetközi Gárda Wogreksija

Bizottsága a következő felhívást bocsátja ki

Eltársak, Hadifoglyok!

Bárkezelt a pillanat, melyben sorozók felül határozhatók. Ti kik munkás véreket adtatok a császári és kapitalista önkényért. Ti jelenleg abban a helyzetben vagytok, hogy ezen rablincseket lerázzátok. Kérdezzük Töletek akartok-e új hős zász szenvedések után a francia, angol és olasz fronton tovább vezetni elnyomottok érdekében, vagy pedig, mint szabad polgárok és, erélyes szocialisták jogaitokért harcolni!

A német imperialismus csordái már Kiew előtt vannak. Az ott levő foglyokat agyonlövessel fenyegették. Az Osztrek-Magyar Monarchiában, Németországban már fel vannak állítva a központi táborok, melyekben legyent mölra rabságba akarnak helyezni benneteket!

Igy akarnak elbanni mindenkivel, akik az úgynevezett „Hazáért” már elég szenvedtetek!

Tétlenül akarjátok fogadni ezen arculcsapást Ti önértetes munkások? Nem! Ezen órában egyesülnetek kell.

Lépjétek be Mindnyájan a Nemzetközi Gárdába!

Magyar nyelvű odesszai plakát a forradalom napjaiból. (Részlet.)

A bolsevikieknek eddigi snejdig taktikája azt mutatja, hogy egyesülve a szilárdan szervezett szélső pártokkal, megtartják a főlényt az első általános népparlamentben, noha ellenségeik, a kadettek, erősen készülnék megbuktatásukra.

Szeged és Vidéke, 1917. december 20.

26

KARÁCSONYI ÁLOM

Három és fél éve tart a háború, negyedik telét vergődjük át. És már a negyedik karácsony ünnepl estéjén békeparhat koccinthatunk a hatalmas oroszsal. A cár nincs. A cár a szibériai hőmezők fehér rengetegein méláz el és szövi álmait a — múlttól. Sőt Kerenszki sincs. Végképp nincs. A bolsevikiek uralma megdönthetetlenül megszilárdult, és ezzel adva van a különbeke legerősebb, legbiztosabb alapja.

Azon a napon, amelyen a béke az oroszokkal létrejön, kitűzzük házainkra az öröm és ünneplés háromszínű lobogóját.

Délmagyarország, 1917. december 25.

27

MÓRA FERENC

VÁRJUK A CSODÁT

A negyedik karácsony áhítatos hangulatában meg fog-e születni a breszt-litovszki jársolban a megváltó, aki leveszi az emberiség fejeéről a töviskoszorút, aki új fényt és új tartalmat ad megvert életünknek, aki felemel bennünket magához a mennyországba? Mert ma már az istentagadók és pogányok is tudják, hogy igen is van mennyország: a béke.

Szegedi Napló, 1917. december 25.

Az első orosz forradalom után hazánkba menekült vilnai fogtechnikus, Eidus Bentján a szegedi munkásmozgalom történetének jelentős szereplője. Utóbb, a húszas években Juhász Gyula barátja és József Attila szegedi támogatóinak egyike. 1918 újévjén írott cikke az orosz viszonyok benső ismeretéről, kiváló tájékozottságról, a történelmi helyzet világos fölismeréséről és bölcs megítéléséről vall.

28

EIDUS BENTJÁN

AZ OROSZ FORRADALOM ÉS A BÉKE

Az eljövendő béke kétségen kívül szoros összefüggésben lesz az orosz forradalommal, ennélfogva nem lesz érdektelen megismerkedni annak tartalmával és karakterével. Mindenekelőtt hangsúlyoznunk kell, ami egyébként köztudomású, hogy a forradalom Oroszországban korántsem valami új dolog, csak egy etapja annak a modern és jelentőségteljes orosz forradalmi korszaknak, melynek kezdete 1905-re esik. Természetesen ez a második rész, mely harci zaj közepette, futótűz gyorsaságával játszódott le, mindenesetre messze hatalmasabb és sokkal közelebből érinti nemcsak Oroszországot, hanem az egész emberiséget is.

Oroszországra általában jellemző, hogy még eddig minden háború, melyet a kormány viselt, a nép elégedetlenségének felkelésével végződött. Így következett be a francia háború után a dekabrista, a krími hadjárat után a Narodnaja-wolla- és ferrarista, közvetlenül a japán háború után a hírhedt 1905-1 forradalom, amely a дума összehívását vívta ki. És most, ambar ez a háború még nem is játszotta el ördögi játékait, szertelen elnyúlásával elérte azt, hogy az orosz forradalom eljutott fejlődésének csúcspontjára.

A nagy nyomor, nélkülözés és a határtalan jognélküliség, mely a cárizmus alatt uralkodott, Oroszország népét állandó elégedetlenségben tartotta. Az iparosok elégedetlenkedtek, a kereskedők kétségbeestek, a munkások sebel elmérgesedtek, a parasztok milliói nyomorultak, szegények és a végtelenségig elkeseredettek lettek, sőt még maguk a nagybirtokosok is, a bürokrácia kedvencel, sokszor szenvedtek sérelmeket ez elviselhetetlen helyzet korbácsától. Ehhez járultak még a nemzetiségi elégedetlenségek is. A lettek és kisoroszkok nemzeti jogokat, a mohamedánok nemzeti és vallási szabadságot, a lengyelek és finnek önállóságot, végül a zsidók, Oroszország nemzetiségeinek páriái, egyenlőséget és emberi jogokat követeltek. Így aztán a régi kormány az egész hatalmas orosz társadalomban úgyszólván egyetlen segítő kézzel, egyetlen támogató réteggel nem rendelkezett. A bürokrácia nagy nehezen, óriási fáradsággal egy ügynevezett kormánypártot teremtett, amelynek — természetesen jól megfizetett — tagjaiból állott az ún. „Fekete százak” csoportja, mely programjával, pogromokkal és álpatriotizmusá-

val csak kompromittálta a kormányt. Ilyen módon aztán a feudális kormány nem volt képes korhadt intézményeinek, sőt az úgynevezett népképviselőnek, a dumának segítségével sem a népet megnyugtatni.

Es kitört a világháború. Mindenesetre kezdetben, rövid ideig, kitűnően használható tákarója lett a kormány üzelmeinek, melyek a mesterségesen szított hamis hírekkel és álgyőzelmekkel táplált soviznizmust a nép elégedetlenségének villámhárítójául használták fel. Hanem a játék túllöntül veszélyes volt. A háború kétélű fegyvernek bizonyult, felszínre engedte ugyanis a forradalmi szellem pusztító áradatát is. A nélkülözés és nyomor elviselhetetlenné lett, a hatalmas elégedetlenség úszke lángra lobbant, és megszületett a forradalom.

Természetes dolog, hogy az orosz forradalomnak, tekintettel az orosz nép sok milliónyi tömegére, a nemzetiségek sokféleségére és az egyes osztályok ellentétes érdekeire, hosszabb ideig kellett élni, hogy kifejlődjön és megérjen; különböző fejlődési fokokon kellett átmennie, hogy elérjen fejlődésének legfelső lépcsőfokára. Előrelátható volt azonban, hogy sem Miljukov uralma, sem Kerenszki diktatúrája nem lesz hosszú életű, hiszen már a forradalom első percében „kenyeret és békét” volt a jelszava az orosz népnek, de az ideiglenes kormány egyikről sem gondoskodott, sőt a felkínált békét elutasította, folytatva a háborút egyenesen a nép kifejezett akarata ellenére, aminek az oka egyrészt Anglia nyomásának, másrészt a németek iránti gyűlöletnek hatása volt. Amikor a forradalmi szociáldemokrácia vette a kezébe a kormányhatalom eszközeit, végre megbízható, szilárd és biztos kezekbe kerültek azok, és nem fog Miljukovoknak és Kerenszki-knek többé sikerülni a közszellem hamis irányba való terelése.

A kormány, teljesen szabadon és önállóan, minden titkos diplomácia félredobásával egyesülést és békét hirdet nemcsak a saját országának, hanem az egész világnak is. Ezzel a békeprogrammal a kormány meg fogja hódítani a nép és a katonaság legszélesebb és legkülönbözőbb rétegeit, el fogja érni célját, és be fogja váltani ígéreteit. Nemcsak a világ szociáldemokratáinak áll tehát érdekében az igazi orosz forradalmi kormányzat felülkerekedése, hanem mindazoknak, akik türelmetlenül várják a béke eljövételét.

Délmagyarország, 1918. január 1.

29

A SZEGEDI FEMINISTÁK LEVELE BICENKO ASSZONYHOZ

A. A. Bicenکو úrnőnek, Brest-Litovszk. Amíg asszonyainkat a könnyek árja fojtogatja, férfainknak a vérgőz homályosítja el tiszta látását, addig Ti, orosz asszonyok, akik halált megvető bátorsággal szálltatok sikra a világrengés napjaiban férfi elvtársaitokkal együtt az örök emberi lét legmagasabbosabb céljaiért, meglettétek jutalmatokat a hosszas golyótájarás után. Az orosz nőtestvéreink titáni küzdelmeiben Ön járt elől, Asszonyom! A lelkesedés szent tűzével üdvözöljük most, amikor megadatott Önnek a sok szenvedő nő közt elsőként az a ragyogó hivatás, hogy ott lehessen azok között, akik az emberiség sorsa fölött döntenek, és minden lelkes ambíciójával segíthet felépíteni az állandó béke acélpilléreit. A világ asszonyai bizalommal tekintenek Ön felé, aki a szenvedések szomorú skáláján tanulta megismerni az emberiség és az asszonyi sors nehéz útjait. Garancia lesz ez nekünk, nőnek arra, hogy demokratikus elvel érvényesítésében szószólója lesz a nők általános egyenjogúsításának is, amely nélkül mint a múltak tanulsága int, nem lehet megtalálni a béke igazi fundamentumát. Magasatos hivatásában kifejtendő munkája elé reménykedve, bízza tekintünk és kérjük, tolmácsolja meleg testvéri együttérzésünket hős bajtársnőinek is. Meleg kézzorítással és elvtársi hűséggel a Feministák Szegedi Egyesülete.

Szegedi Napló, 1918. január 1.

30

MEGALAKULTAK A MAGYARORSZÁGI MUNKÁSTANÁCSOK

A magyar szocializmusnak rendkívül fontossá válható lépéséről érkezik jelentés Budapestről. A dolog még vasárnap történt, de úgy látszik, eddig nem volt szabad megírni. A budapesti munkásság vasárnap óriási látogatottságú népgyűlésen kimondta, hogy megalakítja a Budapesti Munkástanácsot. A határozat nyilván a pártvezetőség előzetes megkérdezése nélkül hozott, mert annak határozati javaslata csak a megegyezéses békét követelte. Egyik munkás azonban megindítványozta a munkástanácsok létesítését is, s az indítványból határozat lett. A szervezkedés nyilván orosz mintára történt, a munkásság spontán elhatározásából, bevallottan messzibbre tekintő politikai céllal.

A parlamentben végsőt vonaglik a régi Magyarország, s agóniájában nem veszi észre, hogy amire ő lett volna hivatva, a dolgok új rendjéhez a munkásság tette le az alapkövet a pesti utcán. Az a munkásság, amely idején valónak látta felszabadítani magát a pártvezetőségtől, és sorsa intézését a saját kezébe venni. Vigyázzunk rá: ez a napot még sokat fogjuk emlegetni.

Szegedi Napló, 1918. január 16.

TRAGIKUS HŐSÖK

A bolsevikiek uralma, ha igaz, meg fog bukni. Nincs sehol nagy Oroszországban olyan terület, ahol többséget tudnának maguknak szerezni. Emellett napról napra morzsolódnak le Oroszország területéből hatalmas darabok, melyek önálló, szabad nemzeti életet akarnak élni. A bolsevikieknek az a merész robbantása, amely a felső rétegek súlyától akarta az alsókat megszabadítani, széjjelvetette az egész országot. Egymásután függetlenítette magát Ukrajna és Finnország. De evvel nem szűnt meg a bomlási processzus. Gombamódra teremnek a köztársaságok. Van már cserkesz és turkesztáni köztársaság, sőt baskir-kirgu köztársaság is, amint azt lapjaink, több kárörömmel, mint megbízhatósággal megállapítják. Ezt a bolsevikiek uralmának köszönhetik — mondják —, és úgy jár az a szerencsétlen ország, amelynek kormánya utópistáknak, teoretikusoknak, fantasztáknak kezébe jut.

A sajtó a breszt-litovszki tárgyalások első szakában ámuló respektussal tanult Trockijékről beszélni, mert kisült, hogy ezek a nyomorúságos diákszobákban és népgyűléseken nevelkedett emberek legalábbis egyenrangú ellenfelei a mi arisztokrata diplomáciáknak, sőt elveik keresztülvitelére tisztaistváni erőszakról és eszközöktől sem riadnak vissza, de mert a hatalom kicsúszott a kezükből, egyhangúan szidják és csúfolják őket. Lapok, amelyek minden erőszakot szentnek hirdetenének, ami a háború folytatására kényszerítené az embereket, háborzongató irtózáttal beszélnek a bolsevikiek erőszakáról, amely a békét akarja keresztülhajszozni.

A bolsevikiek, úgy látszik, meg fognak bukni, ahogy ma még minden megalkuvást megvető, konzervens politikának meg kell buknia. Ők hirdették a népek önrendelkezési jogát a leghangosabban, nyilván abban a reményben, hogy az ő földosztó, egyenlőséget teremtő, örökséget eltörölő világmegváltásukat minden nép szívesebben választja, mint bármely osztály-állam zsarnokságát. Csalódtak. Mert az évszázadok óta orosz uralom alatt nyögő nemzetiségek átöröklött beidegzéssel hiszik és vallják, hogy a földön minden rossznak az orosz zsarnokság a kulcsforrása, és mind legelsősorban ettől akar szabadulni. Bátran hívták össze az alkotmányozó gyűlést, nyilván abban a reményben, hogy az ő békét teremtő, legmerészebb álmokat megvalósító politikájuk a kinyilatkoztatás erejével fogja a tömegek lelkét megszállni, és milliókat a táborukba terelni. Csalódtak. Mert nem számoltak avval, hogy a legelső néposztályok lelki sötétsége, és a közép, meg középen felülieknek saját világukhoz való ragaszkodása nem foszlik egyhamar széjjel, sem az ő programjuk világosságától, sem az ő reformjaik kíméletlen érintése alatt. A bolsevikiek megbuknak, mint tragikus hősök, akik több jót akartak az emberiségnek, mint amennyit az el tud viselni. Nevetni és csúfolódní ezen csak a rosszak tudnak.

Délmagyarország, 1918. január 31.

Orosz hadifogyok (1917)

A BOLSEVIKIEK

A központi hatalmak országaiban ideges türelmetlenséggel várják a breszt-litovszki békeviták eredményét. Az idegesség és a türelmetlenség érthető, végül is az egykor híres orosz várban nem egy nadrággomb sorsáról fognak dönteni. Ebbe az idegességbe hovatovább egyre több, a bolsevikiek eljárása fölött érzett csalódás játszik bele. Az események gyors gördülését nálunk ékként képzelték: Az orosz forradalom első periódusában már-már legendás alakká emelkedett Lenin a gyors békekötés jeiszavával jutott uralomra; Trockij külügyi népbiztos nyomban a béke művének megalkotásához fogott; kezdeményezte a tárgyalásokat; kiserlevezett az általános békével; amikor itt kudarc érte, nekilátott — ahogy megfogadta — a különbéke megcsinálásának; tehát — gondoltuk — ezek az emberek komolyan, szent hevülettel, apostoli meggyőződéssel akarják a békét; január közepére, legkésőbb végére meg is lesz.

Február szűkös, vizenyős napjait tapossuk. A negyedikéig megkötött fegyverszünetet hosszú időre meg kell ismét hosszabbítani. Alig van főkérdése a béketárgyalás anyagának, amelyben végleg megállapodtak volna, közben — mint ma is — új és fontos kérdések merülnek föl, amelyek szintén nehezen lesznek eldönthetők. Ezek a nehézségek már kizárólag a bolsevik politikából származnak, amelynek hatalmas kontúrait csak a legutóbbi napok eseményein át sikerült megpillantanunk. Emberboldogító ideákról álmódzó, szilárd akarató, vas-következetességű és elszánt forradalmárok politikája ez, amelynek alapján a béketárgyalásokkal párhuzamosan újja akarják alakítani Európa egész keleti részének képét. Finnország, Lengyelország és Ukrajna önrendezési jogát elismerik. De agitációval, ha kell, erőszakkal és forradalommal dolgoznak azért, hogy az új országokban az állami élet a bolsevik elvek szerint alakuljon ki. Az, amit az orosz köztársaságnak föderatív alapon való kiépítéséről és arról mondott ma Trockij, hogy Ukrajna egyik része lenne a köztársaságnak, csak látszólag van ellentétben ezzel. A főelv a bolsevik uralom általánosítása a mai Oroszország egész területén. Ennek kedvéért a vaslogikájú Trockij ellentmondásokba is keveredik a népek önrendezési jogáról. De le nem mond a kifélv való agitációról és arról, hogy a békével egyidejűleg több bolsevik államot ismertessen el egyszerre.

Kühlmannak és azoknak, akik utána mondják, igazuk van: erőszak és hatalom dolga az egész. De Leninéknak is igazuk van, mert ők azt mondják: a mi államunk a nép állama lesz, évtizedeken át tervelt emberboldogító eszméket viszdünk át a gyakorlati életbe, az erőszak, melyet ezért alkalmazunk, jogosult. Nagy kérdés azonban, hogy beválik-e a bolsevik terv-reápolitikának, nem marad-e tömérdek áldozatba és vérbe kerülő utópia, amelynek kedvéért az álmódzó járók nyakát szegik esetleg a közeli békének. Ne várjon tehát senki gyors eredményt. Breszt-Litovszkban a bolsevikiek nemcsak a békét építik.

Délmagyarország, 1918. február 2.

KULINYI JÖZSEF

SZEGEDI HÁBORÚS KÉPEK

(*Bolsevik.*) A Tisza Lajos körüton egy csapat muszka fogoly ballag. Lombhán lógnak, üres csajkát visznek, ebéd után vannak. Beszélgetnek. Nevetnek. Némelyik bambán néz a levegőbe. Őr nem megy velük, hiszen olyan jámborok, és ma már félig-meddig vendégek... Amint keresztelkedik az utam a csapattal, az egyik kopott kopényú muszka odaszól hozzám: — Jó napot, tekintetes.

Főlnézek. Kítágnak a szemeim. Ki lehet ez a muszka? Egy gondolatvillanással eszembe jut, hogy ez a nagy hajú szőke muszka a János. Föl is írtam a jegyzőkönyvembe a nevet az elmúlt tavaszon, amikor együtt kapáltuk a városada kiskertekben a veteményes földet: Tyukimoff János. Igen. Együtt kapáltunk, János, aki Kievből való szegényember, földnélküli, és én, aki szintén földnélküli beámtér ember vagyok. János valahol Lublin alatt került fogságba, harmadik éve van magyar földön, és lehetőszen törli a nyelvünket. Úgy kaptam Jánost kölcsön munkára egyik gazdász barátomtól, mint megbízható embert, és így bizalommal voltam hozzá a saját nyomorúságomban.

Mikor először kapáltunk, János sehogysem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy egy úr kapáljon.

— Tied föld? — kérdezte tőlem..

— Nem az enyém. A városé.

— Város nem ad neked föld?

— Nem.

— Hát mért kapálsz?

— Mert ha nem kapólok, akkor éhen halok. Minden drága, és sok kell.

— Hát vedd el városától a földet — erősködött János.

— Azt nem lehet. Ami nem az enyém, azt nem vehetem el.

— Dehogy. El lehet. Mink is elvesszük, csak egyszer hazamenjünk. Nekem sincs föld.

Lesz. Vagyunk bolsevik.

— Mi vagy, János? — kérdeztem tőle kétszer, háromszor.

— Bolsevik... — mondta fanatizmussal János.

Nem értettem akkor, hogy János mit akar kifejezni a furcsa szóval. A magyarázatából csak annyit bírtam megérteni, hogy szeretne az úri nyomorúságon segíteni. Nemcsak az ényemen, százezrekén, akik ma talán különben megélnék, ha kérges kézzel kapálnánk a földet, mint, hogy görnyedve várjuk a békét, amelyet a bolsevikiek görgetnek, lassan. Talán lesz még belőle lavina...

— Szervusz, János — ugrott ki belőlem a barátságos köszöntés. És János sokáig nézett utánam a vállán keresztül. En meg utána, az első bolsevik után, aki elém került az élet nagy országútján. A nyomorúság országútján.

Délmagyarország, 1918. február 2.

BÉKE OROSZORSZÁGGAL

Az orosz különbéke is testet öltött, és minden fönntartás nélkül, szabadon engedjük meg most a szífvünknek, hogy örömet és ünnepet harangozzon nekünk e gyönyörű tavasznapon. Hisz még az ég is velünk akar örülni, s eldobta sötét téli fátyolát! Béke a mi megegyezésünk az orosz ellenféllel, ha nem is írták alá egyelőre papiroson. Béke, szent és dicső béke, amelynek már a neve is oly édes-andalítóan muzsikál most a fülünkbe. Megszűnik végre legalább egyfelől a gyűlölet és utált hadállapot. Takarodót új leghatalmasabb ellenségünk, és lehull egy félelmes zárt sorompó, amely a mi fegyverünket választotta el egy nagy nemzet öldöklő katonáitól. Beszegzik végre az ágyúkat, amelyek még mindig nyílt torokkal fenyegették egymást. Hazaszéled az orosz had, az óriás *gőzhenger*, amelyet egykor hódító lázálmalban a cár, most Szibériában sínylődő oly szegény cár, legázolásunkra küldött ellenünk.

Keleten egészen földérik az ég.

Szeged és Vidéke, 1918. február 11.

JUHÁSZ GYULA

MA EGY ÉVE

Ma egy éve ébredtek föl a forradalmi erők, amelyek megrázták és ledöntötték a cárizmus évszázados és örökkévalónak látszó trónját, ma egy éve, éppen amikor az ántánt pétervári konferenciája a mi végétünket és bukásunkat megpecsételte, indult el a mi szabadulásunk és győzedelmünk, éspedig éppen onnan, ahol előre tort ültek fölöttünk. A föld fölött a cárizmus parancsolt és tervezett, a föld alatt a forradalom morajlott és készülődött. A háború elején a cárizmus ellen indultak hadba virágos és pántlikás seregeink. Egy kolosszus ellen mentek, Dávid Góliát ellen. A békét a forradalmi Oroszországgal kötöttük, egy számában és területében erősen megfogyatkozott nemzettel.

Ma már nem ellenségünk az orosz. Egy még mindig nagy és szabad jövőjén dolgozó demokrata népek nyújtottunk dolgos és baráti kezét. Bár kezét nyújthatnánk már a munka és béke Szent Szövetségében egyesülve az egész világnak. Nem rajtunk múlik...

Szeged és Vidéke, 1918. március 5.

ÚJ EVANGÉLIUM

A munkás — volt eddig a közfelfogás — sztrájkolhat, de az intelligens osztály, a tanár, a tanító, a tisztviselő, a bíró nem. Azoknak más eszközeik vannak helyzetük javítására. A tűrés, ami nem mindig erény. A türelem, amiről már csak a közmondás tartja, hogy mindig rózsát terem. A nyomor, amiért sosem kellett sztrájkolni. És a remény, ami úgy szép, ha hébe-korba meg is valósul, hogy helyükben újak születessenek és fejlődhessenek.

A magántisztviselők, úgy látszik, sutba dobták a régi szótárat. Nem szegyeinelnek szervezkedni, sőt sztrájkolni sem. De ilyet még nem olvastunk. Tanárok, az ifjúság nevelői, nyilvánosan sztrájkjal fenyegetik meg munkaadójukat. Talán utólag maguk is megjednek ettől a merészségtől. Pedig a dolog milyen természetes! A munkás, aki helyzetével elégedetlen, harcot kezd a munkaadója ellen. Csak az kell, hogy a tanár is, meg mindenki, aki hozzá hasonlóan szellemi foglalkozást űz, átlássa, hogy munkás. Sanyarú sorsa előbb-utóbb úgyis arra készíteti, hogy helyzetének javítására azokhoz az eszközökhöz nyúljon, amelyekkel már sikert ért el a vasmunkás, a nyomdász, a villamoskalauz, a szabó, a cipész. Ez a kényszerűség fogja talán egy táborba terelni, akik együvé valók: a termelés leghatalmasabb tényezőit, a görnyedt hátú, kifényllett ruhájú, úri viseletű, kérges kezű és emelkedett lelkű munkásokat, mind, mind.

Délmagyarország, 1918. március 8.

Lenin alakja, mint már láttuk, élénken foglalkoztatta a polgári lapokat, s némelyik már ismerjette a forradalom vezérének világtörténelmi nagyságát is. Nem ismerjük a forrást, amelyből alábbi, névtelenül írott kis tudósítást merítette Juhász Gyula, mindenesetre a pusztá adatokon kívül mást nem vett át, stílusa, ítélt nézőpontja reá jellemző.

A korabeli magyar lapokban nem először bukkan föl a hír, hogy Lenin korábban megfordult volna a magyar fővárosban. Érdekes, hogy Őszi napló-jában Bóka László a családi hagyomány alapján szintén ilyesmit állít. A kutatás mindeddig nem igazolta e legendát, s nagyon valószínű, hogy a század első két évtizedében gyakori, a romantikus titokzatosság ködébe burkolózó anarchisták valamelyikének alakjával fonódott össze Leniné, ahogyan a folklórban ez törvényszerűen lenni szokott.

JUHÁSZ GYULA

LENIN, AZ OLVASÓ

Az orosz forradalom vezérééről, a bolszevikizmus megszervezőjéről, Leninről sok mindenféle érdekes legendát és pletykát olvashatunk. Megtudtuk azt is, hogy évekkal ezelőtt Budapesten járt, és hallgatta a magyar ideális anarkista, a zombori írnokból világhírű filozófussá vedlett Schmitt Jenő tanításait. Megtudtuk, hogy sokat tartózkodott külföldön, kivált a szabad Svájcban, és érintkezett a német szocializmus kiváló harcosaival is. Most pedig megtudtuk, hogy milyen könyveket olvasott ez a történelmi korszakot alkotó orosz népzvezér Genfben, amikor egy olvasó egyletnek egyszerű, csöndes és szürke tagja volt. Embert barátjáról, mondja az egyik közmondás. Márpedig ki az ember legjobb, leghűbb, legigazibb barátja, mint a könyv? Lenin sokat és sokfélét olvasott.

Irodalmi ízlése nem olyan előkelő, mint talán egy válogatós és kényes esztétáé, de határozottan, öntudatosan és célirányosan nevelt gondolkodóra vall. A „könnyű” olvasmányai közül Maupassant szerepel leginkább, a Bel Ami meg a Horla is, azután Victor Hugo, a forradalomról szóló 1793-ával és a nyomorról beszélő Les Misérables három kötetével. De a nagy költőnek és demagógnak — mert az is volt ez a nagy szavakba szerelmes titán — egy verseskönyve is ott van Lenin olvasmányai között. Úgy látszik, az irodalom mint mesterség vagy művészet is érdekelte a mai Oroszország politikai vezérét, mert Albatat különös könyvét, amely arról szól, hogyan kell írni, szintén olvasta, és kivett egy stilsztikát meg chrestomatitát is.

A filozófia erősen érdekelte, Hegel homályos, még a bölcsészek számára se könnyű műveit hosszasan olvasta, és itt ne feledjük el, hogy Hegel volt a szellemi apja a nagy és tragikus végű Lassalle Ferdinándnak, a forradalmi szocializmus megszervezőjének. Hogy Zola és Loti vonzották, az természetes. Olvasmányai között ott találjuk Corneille-t, a klasszikus francia költőt, és Sully Prudhomme-ot, a modernet. Úgy látszik, hogy ez a Lenin nem olyan zord és mord férfiú, mint a háborúk és forradalmak eddigi véres hősei. De azért a háború se hiányzik a lektúrjeiból. Julius Caesar kommentárjait a gall háborúról is ott leljük ezek között. De azért bizonyos, hogy Caesar, az író, közelebb volt az érdeklődéséhez, mint a hadvezér.

Szeged és Vidéke, 1918. április 26.

MÁJUS ELSEJÉN MUNKASZÜNET

Munkások! Munkásnők! A szegedi szervezett munkásság a világ összes munkásaival együtt elhatározta, hogy az idén május elsejét munkaszünettel ünnepli meg, e napon a béke és az általános választójog érdekében tüntet, és ezáltal be akarja bizonyítani, hogy a népeknek nincsenek ellenséges szándékai, és a további vérontásnak már nincs értelme. Tekintettel azonban arra, hogy a háború terheit nemcsak a szervezett munkások, hanem az összes munkások, sőt az egész nép súlyosan érzi, és e teher alatt majdnem összeroskad, fölhívunk minden fizikai vagy szellemi munkával foglalkozó egyént, legyen az férfi vagy nő, — minden nőt, akinek a hozzátartozója a harctéren van, hogy május elsején ne dolgozzon, és kiáltsa velünk együtt a világ minden népeinek, hogy: Eljen a világbéke! Eljen az általános választójog! Testvéri üdvözléssel A szociáldemokrata párt szegedi végrehajtó bizottsága.

Délmagyarország, 1918. április 30.